

MÅRSLET... HER HVOR VI BOR

**"EN MÅRSLETTER" III
Mårslet borgere og tilflyttere
portrætteret af Ingerlise Wendland**

Mårslet Lokalhistoriske Forening

Udgivet 2000

Portrætter af mårslettere tegnet af Ingerlise Wendland

”En mårsletter” – Asta Andersen

Portræt af pigen fra Stikkelsbærhuset – April 1996

Nu er hun en dame på 88 år, trivelig og smilende, med lystige krøller i det hvide hår. Fortælleglæden lyser ud af hende. Foran sig på bordet har hun en stak beskrevne ark, hvorpå hun har nedfældet noget af det, hun kan huske – og det både på kryds og tværs og rundt i kanten.

Asta fortæller, at hun er født den 17. december 1908, og så læser hun op af sine notater: ”Jeg er en gammel mårsletpige, og jeg kunne tænke mig her at skrive lidt

om den lange tid, da Mårslet var en lille by – nu er den blevet en ”storby”. Jeg blev født i et gammelt hus, som ligger på Obstrupvej. Min far stammede fra en gård inde i Hadsherred, ”Brændbygården”, og min mor stammede fra Sverige.”

Stikkelsbærhuset

OM huset på Obstrupvej, vil jeg sige som H.C. Andersen:

Hist hvor vejen slår en bugt,

Ligger der et hus så smukt.

Væggene lidt skæve stå,

Ruderne er ganske små.

Døren synker halvt i knæ,

Hunden gør, det lille kræ.

Under taget svaler kvidre,

Solen synker og så vidre.

Og det *passer* på huset, for jæ kender`et! Sådan var huset, da vi boede i det for lang tid siden. I dette gamle hus blev vi seks piger født. Min far hjalp til på gårdene og lavede ellers alt forefaldende arbejde.

Længere henne ad vejen lå og ligger stadigvæk ”Obstrupgården”. Dengang var det *Anton Borbjerg* og hans hustru *Barbara* – vi kaldte hende ”Barber” – der boede der. Far og mor hjalp til derhenne i høsten, og jeg kan huske, når det store damptærskværk kom hen på gården. Far var ilægger – det vil sige han puttede negene i tærskværket. Jeg husker endnu den lyd af negene, der gik gennem valsen. Det var festligt for os børn, når vi legede i deres store have, og vi måtte spise både æbler og pærer. ”Barber” var så god mod os børn henne fra det gamle hus, som i øvrigt blev kaldt ”Stikkelsesbærhuset” Hvor det navn stammer fra, ved jeg ikke. Når far og mor havde været henne på gården og hjælpe til, kom de tit hjem med god mad til os, for eksempel sødsuppe og gode pandekager, som vi levede højt på. Det er gode minder fra dengang. Senere overtog *Edvard Borbjerg* og hans kone *Esther* gården, og nu er det deres søn og svigerdatter, der fører den videre. Joh, der er gået mange år fra omkring år 1900 og så til nu, hvor vi skriver 1996.

I den ene ende af vort hus var der en lille kostald. Her stod vor gamle ko, som for resten hed ”Eskepeter”. Vist nok efter manden, som far købte koen af. Den gav mælk til os alle, men det kunne hænde at vi manglede lidt. Så sagde mor: ”Gå lige ud og malk lidt i potmålet!” Så vendte koen hovedet om mod os, som om den ville sige: ”Nå, ska` I nu have kaffe igen?” Den var meget tålmodig.

Hvem sidder der bag skærmen

Når det var vinter, sad far ovre på en markvej, der gik fra Obstrupvej og over til ”Tranbjerggården”. Her boede engang *Jens Rask* (Rasmussen) og *Karen*. Flinker mennesker. På den markvej sad far og slog ”vilde gnister af morgenvåde sten”, som der står i sangen. Det var en kold bestilling somme tider, men far havde også halm om både knæ og ben og læder om hånden, så han kunne rense stenen, hvor han slog skærver på. Han havde også et læhegn sat op. Op på formiddagen blev vi piger sendt over til ham med kaffe i en flaske, som var pakket godt ind – dengang havde man ingen termokander. Og så havde vi en ”tejn” med. Det er en oval trækasse med låg på, og i den var så rugmelmadder med spegepølse og knapost på. Mor sagde gerne til os, når vi gik: ”Pas godt på toget!” For vi skulle over banen.

Mine tre ældste søstre skulle gå i skole i det, der nu er ”Borgerhuset”. Når der lå et tykt lag tøsne, vrikkede de slemt om, når de spidse træsko der var beslået med jernringe, blev tunge af sne. Nu om stunder ser man jo ingen spidstræsko, det er mere de fine, franske træsko. ”Bazar-træsko” var en bund, der blev skåret ud i et helt stykke træ, og så blev der slået et stykke læder over vristen, så de ikke gnavede. Der er stor forskel på fodtøj dengang og så nu.

Far arbejdede meget på banen som banearbejder. Arbejderne kørte både med ”draisine!” og ”trolje”. Så var vi børn glade, når vi kunne få en tur. Toget kom kun ganske få gange om dagen, så det kunne lade sig gøre, at banearbejderne kom frem til deres arbejde på den måde. Det kunne ikke lade sig gøre i de køretøjer nu om stunder, når toger kommer susende hver halve time.

Huset i ”strædet”

Nu er vi kommet i nærheden af 1915. Da sælger mine forældre huset til *Martin Laursen* og *Else*. Så går turen til Mårslet by. Vi tre yngste børn kom også i skole i Mårslet, men vi fik kortere vej, end de ældste havde haft. Vi flyttede op i ”strædet”, der nu bærer det fine navn Lindegårdsvej, og ind i et gammelt hus, der hørte til gården ved siden af, præcis der, hvor *Carsten Sørensen* nu har bygget. Der var to lejligheder i huset, så der kom familier og flyttede ind i den ene ende. Vi andre boede i den anden. Huset blev senere solgt til kommunen og blev i folkemunde kaldt ”Fattighuset”. Oppe i haven havde gårdmanden et stort udhus, men nu havde han ingen dyr. Udhuset blev skrubbet og skuret og mine forældre holdt sølvbryllup i det, og vi hyggede os. Pastor Mikkelsen og præstefruen var skam med til gildet, og far og mor fik foræret et billede af præsten – det har jeg foræret til Egnsarkivet.

Kirken og kirkegården

Far og mor var efterhånden blevet ringere og gravere ved Mårslet kirke, og det var de i 27 år. Nu blev det en anden tid for os børn også. Når vi fik fri fra skole, skulle vi op og hjælpe med at gøre rent på kirkegården. Da var der ikke som nu ral på alle gangene. Nej, de var som et stampet lergulv. Det var hårdt at skuffe og rive i.

Om søndagen skulle vi piger skiftes til at træde bælgen på kirkeorglet. Det var vor lærerinde *Gertrud Skovby Nielsen*, der spillede. Hun døde i 1993 som 101-årig. Da blev orglet ikke drevet med elektricitet.

Man skulle stå med det ene ben på bælgen og det andet på en skammel og sørge for, at der var luft nok i orglet, når hun skulle spille, ellers gik det i stå. Der var et bestemt mærke, hvor pinden skulle vise, om der var luft nok. Sådan kom vi meget i kirke og lærte alle vore dejlige sange og salmer, og vi var der jo både i sorg og glæde. Når vi hørte de gammelkendte salmer på nye melodier, virkede det lidt fremmed på os.

Var der bryllup skulle vi stå på det øverste trappetrin til tårnet og give tegn til far, at han skulle holde op med at kime, for nu skulle orglet begynde at spille, brudeparret kom ind ad kirkedøren. Da min søster Gerda blev gift, var det mig, der kimedede for hende. Far skulle jo føre sin datter op. Hun blev gift med købmand Kristendens *Svend*. Købmanden var kun tre år i Mårslet.

Jeg vil fortælle om pastor Mikkelsens datter. Hun hed *Camilla* og blev gift med en lærer ved Mårslet skole. Læreren hed Due. Desværre døde han af ”den spanske syge”, som tog mange med sig. Da kendte man endnu ikke penicillin. Det var en mørk periode.

Vi børn gik i søndagsskole, når vi ikke skulle træde bælgen i kirken. Den blev holdt på gartneriet ”Birkedal” eller hos søster Mariane på Børnehjemmet. Hun var en god mor for alle de børn, hun skulle tage sig af. De havde det godt der.

Lidt spredte erindringer

Slagter – Per, ”Slawter-Per” som vi kaldte ham, var gartner Ejner Mortensens far. Han havde en mark med roer der, hvor skolen nu ligger. Dér ville børnene fra børnehjemmet gerne hjælpe til med at tage roer op. Desværre for en rar pige, *Viola*, der skulle bukke sig for at tage en roe op, kom en dreng, der hed Hans, da til at stikke hende i det ene øje. Det var trist, og hun fik et glasøje.

Ved den gamle ”Borregård”, hvor senere *Grethe Withs* og barber *Norups* huse kom til at ligge, var der i gamle dage noget, vi kaldte ”Towten” – toften. Dér var der i min barndom gøgl og karruseller.

Aksel og jeg har jo oplevet den første verdenskrig fra 1914 – 18. Da manglede der mange varer, så vi måtte nøjes med surrogater – blandt andet gik jeg ude på Borups mark og samlede kornkerner. Dem ristede mor på panden og kom en ekstra pakke Riche i til kaffe. Jeg husker, at vi fik mad hver dag.

Og så husker jeg, at vor unge lærer, *Peder Mosgaard*, var til mønstring under første verdenskrig.

Det aktive Mårslet

Vi havde mange ”aktiviteter” i Mårslet i gamle dage. Der var for eksempel Telefoncentralen, der blev passet af Karen Lund, hvis mand var skrædder. Der var næsten ingen, der havde telefon den gang. Og ingen havde bil. Den første vi så, var *Anton Borbjergs* bil og så *Michael Mikkelsens* på ”Bredballegård.

Og så havde vi en smed *Henriksen*. Og der var både bager og brødsalg, Brugs, købmand og Tusindhandel og Tatol. Desuden var der to herrefrisører og en damefrisør samt sadelmager og Afholdshotel. Hotellet blev drevet af *Per Kristiansen og Marie*. De havde også heste og vogne, blandt andet havde de den ”dystre, sorte vogn”. Når én var død kørte de med vedkommende. Men de havde også en dejlig, lukket karet. Den fik min søster og jeg lov til at køre i for at hente far og mor, der havde været til bedstemors begravelse. Den tur nød vi. Jeg husker endnu, at vi kørte ud ad Strandvejen. De næste, der kom til at drive Afholdshotellet var *Anker og Marie Kristiansen*. Det var altid i orden, det var dygtige mennesker. Det Afholdshotel er der mange af os, der savner.

Over for smeden, midt i byen, boede der en gammel mand, som hed *Jens Hansen*. Han havde lavet en lille udbygning til den ene ende af sit hus – der, hvor nu Bent Villumsen bor. Her lavede han mejekroge - nogen sagde smedekroge – og det havde han gjort i mange år – i hundredvis af kroge. De skulle bruges, når landmændene skulle høste fra. Da brugte de nemlig le. Nogle kalder det en ”Hjølje”. På den skulle mejekrogene sættes fast. Så blev kornet høstet, og der kom et neg. Af halmen blev der lavet et bånd, som blev snoet omkring neget. Når der var neg nok, blev de sat i hobe. Han lavede også en slags rive, som var helt af træ. Den kaldtes en ”krat”, og den river man kornet sammen med, inden det bindes til neg. *Jens Hansen* havde altid lange bøgestammer liggende foran sit hus, så at han altid havde fint, tørt træ til mejekroge.

Også dengang var der i Mårslet et håndkøbsudsalg. Det lå i det lille bindingsværkshus ved åen – ””. Det var skomager *Kristiansen* og hans kone *Ane*, der havde det. De solgte også aviser og ugeblade samtidig med, at der blev repareret fodtøj.

En karetmager i byen kørte hver dag smørdritler til Andelsmejeriet, der dengang lå ved siden af Brugsen. – Og så var der jo også malermester *Gam*. – Åh ja, tænk engang, når man kom ind i Tatol for at købe noget, lød det næsten hver gang: ”Det ka` jæ kateme ikke forstå, hvor er. Det lå her da i går.”

Provst Rugholm lod det rive ned!!!- Men i det lille fine hus på skrænten op til kirken på Obstrupvej boede ”Bøj-Anders”, et rejsebud. Lidt lavere i et skur ved siden af huset havde han røgeri. Han tog til Århus hver dag. Æn gang om ugen skulle han have et kilo hestefars med hjem til os fra slagteren i Frederiks Allé. Det kostede 50 øre, og han skulle have 25 øre i budpenge.

Hvor der er musikhandel nu, var der en slagter. Familien rejste til Amerika, og i lang tid blev der sagt, at de nok var gået ned med ”Titanic”, der forliste i 1912. De var ikke kommet med det skib, for senere er der nogen, der har truffet dem. Det var en familie med børn, der havde butikken, kan jeg huske. Og der var stengulv derinde og savsmuld på gulvet. Og der stod en stor rund træblok til at hakke kødet i stykker på.

Vor læge var den gamle doktor *Kromann* i Malling. Han havde ingen bil, så han kom susende på motorcykel.

En ung pige ta`r fat

Som ung pige var jeg ude at hjælpe folk, når de havde gilder. Jeg har serveret rundt omkring på gårdene og mange andre steder. Jo, jeg kom meget ud. Jeg var også nede hos fru tømmermester *Jelsbak* og hjælpe at vaske om alle de børn, de havde. Om vinteren var tøjet stivfrosset, når vi hængte det op. Det var ikke som nu, hvor vi har vaskemaskinerne. Sådan gik jeg meget ud. Også på Afholdshotellet. Jeg var meget hos *Marie* og serverede og hjalp til med alting. Hun var så rar. Og tit var jeg hjemme og hjælpe på kirkegården. I længere tid havde jeg plads hos en mejeribestyrer *Hansen*.

Familien boede i det røde hus, der ligger lavt tilbage trukket her henne i svinget over for Hjemmet. – Og hos fru *Stenslund* på stationen. Det var nogle kæmpestore gulve, der skulle skures. Fru Stenslund hjalp selv til. Hun *var* så prober.

Som ganske ung var jeg i huset hos bagermester Johansen i Højbjerg. Engang, hvor jeg var nede at ordne vinduerne udvendig, kom kong Chr. X ridende forbi. ”Nå, skal vinduerne puds?” Lød det fra majestæten.

Traktørstedet ”Thors Mølle” var et interessant sted at være. Jeg var der i to år. Om sommeren blev jeg kaldt op klokken 4 om morgenen. Da skulle jeg ud i haven og vaske alle bordene af for fugleklatter og derefter rive mellem bordene, så alt var i orden til at

modtage de rige århusianere, der kom for at få deres morgenkaffe. Også her kom Chr. X – ofte ridende gennem skoven. Så kunne han hilse: ”God morgen. Nå skal haverne rives?” Jeg synes endnu, at det var pænt af ham sådan at tale til en, og ofte kom både kongen og dronning Alexandrine og prinserne Frederik og Knud på besøg. De kom kørende i hestevogn, en Charabanc: Det var et par store drenge, og det var sjovt at se sådan et par langbenede ”knejter” rende rundt og lege. Fru Jacobsen på ”Thors Mølle” havde vist nok passet dem, da de var børn, tror jeg nok. Det var derfor, de kom.

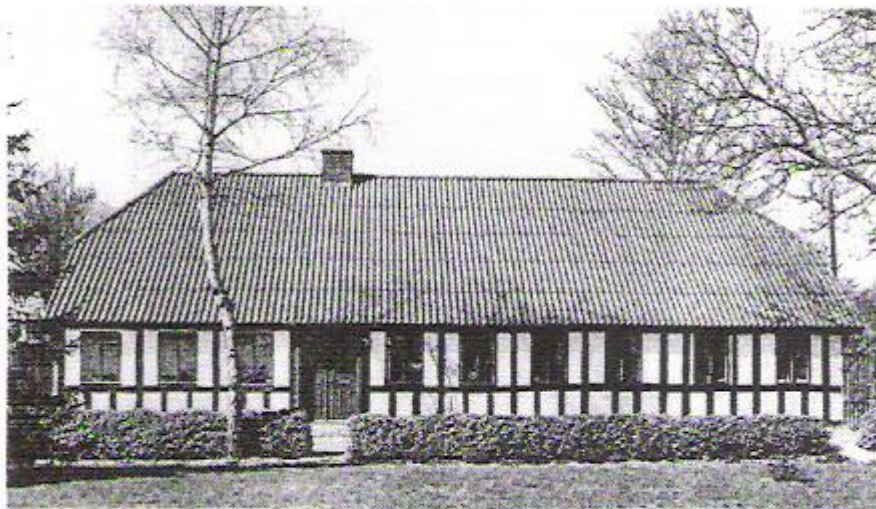
Mig og Aksel

Vi traf hinanden i kirken. Vi fik navne den samme dag i påsken 1909. Og så gik tiden. Vi blev unge mennesker, og jeg blev gift med *Aksel Møller Andersen*, søn af Kristian Andersen og Kirsten i Hørretløkken. Aksel drillede mig tit med, at jeg skreg i kirken, da vi blev døbt, og skulle ha` hans sut.

Vi flyttede op i Nymarken og købte den første røde ejendom på venstre hånd – hvor nu Thornsberg bor. Ejendommen blev bygget i 1923 på Vilhelmsborgs jorder, ligesom de andre ejendomme på Nymarksvej. Der var hverken el eller vand. Ingen høstmaskine, kun en pigtærsker, som skulle trækkes af vor hest omme ved møddingen. Men vi havde gode naboer, der trådte til, når vi trængte til hjælp, som for eksempel under sygdom. Joh da, der var dog en ”plejl” på ejendommen. Det var sådan et apparat, man bruger til at slå korn med. Den brugte Aksel især, når han skulle slå korn til hønsene. Den består af to lange stænger, der er sat sammen med et stykke læder. Så kunne han banke kornet på logulvet.

Vi boede der også den 9. april 1940. En uhyggelig morgen. Da stod vi ude i gården og så de store ”sorte fugle”. Krigen varede til de 4. maj 1945, og det var en glædelig aften, da vi kunne rykke de mørke rullegardiner ned. I flere år havde Aksel kørt mælk til mejeriet. En morgen måtte han over marken med den store vogn fuld af mælkejunger. Vores vej var spærret af en kolonne tyske soldater.

Torvekonen

Ejendommen i Hørretløkken

På grund af Aksels sygdom solgte vi ejendommen i 1956. Dengang kunne han ikke mere. Vi flyttede da op på ejendommen i Hørretløkken, den som *Tage og Ruth Andersen* har og som er meget fin nu. Det var et gammelt hus. Vi købte det af en gartner, som havde haft ejendommen i 40 år. Vi købte også hans "stade" på Torvet i Århus i 7½ år. Dér solgte jeg alting: Høns, duer, ænder, æg, bær og blomster. Det var mange spande fulde af blomster, jeg havde med hver gang. Og det var en dejlig tid. Vi begyndte omme på Åboulevarden, før Torvet blev flyttet til Bispetorvet, hvor jeg kom til at stå lige uden for Scala og teatret ved det store træ ud for Kannekegade. Og der stod jeg så og solgte mine varer. Der var jo så meget jord til ejendommen, og vi havde så mange jordbær. Og ikke alene det, vi havde ribs og solbær. Jeg har et gammelt utydeligt fotografi, der viser 10 kasser med ribs, og der er 10 pund i hver.

Engang under Aksels sygdom slagtede jeg selv 40 kyllinger til pinse, gjorde dem i stand og tog dem med på Torvet. Jeg fik dem også solgt alle sammen. Det var rejsebudet, der kørte for mig. Han kom tidligt lørdag morgen. Jeg havde et langt bord med pengeskuffe, og imens han stillede det op for mig på Torvet, kunne jeg lige nå at skynde mig op til Søster Rosa på Sct. Knuds skole ved katolsk kirke. Hun var en god kunde, skulle ha` æg hver eneste lørdag. Jeg skyndte mig tilbage, så rejsebudet kunne køre hjem. Han kom igen klokken 2, når Torvet sluttede.

Ja, der var meget at gøre. Jeg skulle jo tidligt op for at pakke det hele sammen. Blomsterne pakkede jeg nu fredag eftermiddag. Der var roser, asters, hjerteblommer, påskeliljer til påske, pinseliljer til pinse, nelliker, åh ja, mange flotte buketter. Og det var jo dejligt, at jeg sådan kunne hjælpe til, mens Aksel lå på sygehuset. Da han kom hjem fra en stor maveoperation, kunne han lige holde ud at sidde oppe i haven og plukke solbær. Vi havde jo en fyrretyve buske – store bær. Men senere var`et li`som romantikken gik lidt a`et, for da sku`vi jo ha` vores æg stemplede. Og når vi så ikke selv

havde bil og skulle ha` andre til at køre, så blev det for dyrt. Og vi måtte ikke ha` høns med mere. Det blev forbudt. Fiskemanden og dem, der havde ost med, blev også annulleret derude. Til sidst var der li` som ikke noget at rejse efter.

Postbudet

Tja, 7½ år på Torvet og manden opereret. Så fik Aksel tilbudt en postplads i Højbjerg og kom til at gå post i 17 år. Han begyndte som reservepost i Tranbjerg og her i Mårslet, ja, rundt omkring. Men så tror jeg nok, det var stationsforstanderen *Rath*, her i Mårslet – han havde været så godt tilfreds med ham - der sørgede for ham, for en dag kom vor postmester Kristensen herud. Det var mens vi endnu boede deroppe, for der var gravet store grøfter ud, fordi vi var ved at lægge vandværksvand ind til Hørretløkken. Vi havde ingen vand i brøndene nogen af os. Det var vi ved, da han kom, denne store, kraftige mand, som spurgte om Andersen var hjemme? Nej, det var han ikke, men nu skulle jeg hente ham, han var nok nede for at dække nogle drænrør. ”Næh, det skal De ikke, jeg går selv!” Det var jo ”De” dengang. Jeg var spændt på, hvad han ville, selveste postmesteren. Da Aksel kom hjem, spurgte jeg ham: ”Hva` så Aksel, har du lavet noget, eller hva` ville postmesteren?” ”Det kan du ikke tænke dig! Han kom og tilbød mig en postplads i Højbjerg!” Så kom Aksel til at gå post omkring Søsterhøj, Skåde Bakker og Skovmøllen. Det var nu en god ting for ham, og han var så glad for det.

Tilbage til ”det gule hus”

*Det lille
gule hus.*

Langballe-
vej nr. 1

På vore ældre dage flyttede vi op på Præstegårdsvej, hvor vi havde nogle dejlige år med et dejligt nært naboskab. Og det var her, vi holdt vort guldbryllup. Men det lille gule hus på Langballevej 1 lokkede os. Her havde mine forældre boet, og her blev Aksels og mit

bryllup holdt. Huset blev bygget i 1928 af en skræddermester, Dususus Jensen hed han. Og efter han rejste, købte far huset, endnu mens han var ringer og graver ved Mårslet kirke. Da far ikke kunne holde ud at kalke huset og holde haven mere, rejste mine forældre til Århus i en lejlighed. Huset blev solgt til *Laurits og Agnes Mortensen*, som blev det nye ringer- og graverpar.

Det var i mange år min drøm at komme tilbage til det gule hus.. Det ligger så dejligt, vor søn kendte de unge mennesker, der senere var kommet til at bo i det, og på den måde var vi så kommet til at snakke om`et. Omsider efter et par år lykkedes det da også at købe det, da de ønskede at flytte ud i det store nye hus, de havde bygget.

Hvad jeg sådan laver nu?

De sidste 15 år har min store interesse været min båndoptager, sådan hvordan jeg kunne stå og spille over fra det ene til det andet, og hvordan jeg kunne orn`et. Ih, jeg var interesseret i`et. Jeg tror at jeg har 145 bånd. Mange af dem er hvor Liz – et af børnene, der er pianist – har spillet sammen med et orkester. At spille over fra den ene gamle spolebåndoptager til de andre kassetteoptagere – der skulle sættes en masse ledninger til. Ih, jeg har altså så mange af dem.

Og så håndarbejde! At sy, hækle og strikke! Jeg lærte det hos *fru Nielsen*, hende der døde som 101-årig. Hun lærte os at strikke fingervanter med det her fine påfuglemønster. Jeg har lige strikket 4 par i denne her måned. Jeg blev alene den 19. december 1994, men Aksel og jeg havde nået at få 58 gode år sammen.

Hvor jeg har lært at spille mundharmonika? ”Tjah, jeg har nærmest lært mig selv at spille *mundharpe*. Nogle af vi piger spillede mundharpe den gang, og vores mor spillede harmonika, og hun sang noget så dejligt, ih ja! Og så sang vi alle sammen hjem`. Ih vi har sunget så meget sammen hjem`, det har vi rigt`nok!” – Og så spiller jeg somme tider på det dér henne. Asta rejser sig, tager en stol med og sætter sig ved det fineste lille gamle stueorgel, et harmonium. Gennem stuen toner melodien ”Jeg er zigøjner” efterfulgt af ”I østen stiger solen op”, fint spillet med én hånd. Her spiller hun ofte for både børnebørn og oldebørn, der ikke kan lade være med at synge til. Når hele familien kommer til jul, er ”det lille gule hus fyldt med sang og musik, og de elsker det. I de stille stunder er orglet en god kammerat for Asta, som i det daglige klarer sig utroligt fint.

”Jamen, jeg kan da gå ned til Mårslet og købe ind. Nå ja – jeg bor jo midt i Mårslet nu! Og jeg ordner da også det, der er til bank og posthus. Jeg har plejehjemmet ”Kildevang” lige ved siden af. Dé har jeg lavet et hul i hækken, og dér går jeg igennem. Jeg er der på et par minutter. De har givet mig bud om, at jeg altid er velkommen, både fru *Enghild* og de unge piger deroppe: ”Asta, kommer du om, der er noget i eftermiddag!”, Og jeg går

tit derom til film, foredrag, banko og Quiz. Dejligt er det, når Esther Jakobsen kommer og spiller, og vi alle sammen synger til. Og dér kan jeg købe min kaffe for en femmer. Det er en stor hjælp for mig, når jeg trænger til at snakke med nogen. Der har været mange af mine gamle venner og bekendte, som efterhånden er faldet fra, eller er blevet sådan, at man ikke rigtig kan snakke med dem. Men sådan er livet jo. Jeg kan sagtens selv både vaske og stryge mit tøj og ordne det, og helt til jeg blev 83 kunne jeg selv slå min græsplæne. Middagsmaden får jeg ovre fra Hjemmet, og det er en god og sund mad, for ellers bliver det kun havregrød og øllebrød. Og det er ikke nok,. Jeg vil helst spise her hos mig selv, så kan jeg altid gå derover om eftermiddagen, når jeg har fået en lille lur. Især når der er musik og sang.”

Asta er en glad kone, og en tilfreds kone, en god fortæller og herlig at være sammen med. Og så har hun lovet at fortsætte med at skrive sine erindringer ned, efterhånden som de dukker frem.

”En mårsletter” – Søren Rasmussen

Portræt af gårdejeren fra Testrup – december 1997

Den klare efterårssol sender sine lave stråler ned over gården og gårdspladsen med den gamle, gedigne stenbelægning. Solen er så skarp, at den fuldstændig blænder den store bonde, der står i døren og byder velkommen med et stort smil.

Her står han, *Søren Rasmussen* tredje generation på ”*Testrup Østergård*”. Gårdens velholdte ydre kan dog ikke skjule, at den er gammel. Jorderne blev i sin tid udstykket fra Adserballes gård som matr. Nr. 1b og erhvervet af sønnen på gården *Thomas Rask (Rasmussen)*, der i året 1872 satte bygningerne på.

”Gården var oprindeligt på 11 tdr. Land og senere blev der købt 9 tdr. land til”, fortæller Søren Rasmussen. ”Min bedstefar, som også hed *Søren Rasmussen*, købte gården i 1881, og da han havde haft den i nogle år købte han matr. Nr. 12d, som han brugte som aftægtsbolig. Tjah, huset lå jo helt herude på marken, og man kunne se det, når man kom på vejen til Mårslet. Nu er det jo faldet sammen det hele, skidtet. – Da fik gården her den størrelse, den har nu – 24 tdr. Land.

Bedstefar drev den indtil 1908. Da overtog min farbror, *Rasmus*, den i forpagtning til 1918. Han kunne efterhånden ikke rigtig klare det, der var jo også krise dengang. Da overtog min far gården på bestyrerbasis det første år, og ku` han så få det til at gå rundt, ku` han overtage den i forpagtning. Så dør min bedstefar i 1919, men far havde forpagtningen til 1923, hvor han så købte gården og drev den til 1. maj 1951, hvor jeg overtager den.

Derhjemme på fødegården

Ja, jeg blev jo født her på gården. Det var den 14. marts 1922. Det var små forhold vi havde, kan man sige. Altså både bygningsmæssigt og så det at vokse op i 30erne, hvor der var krise. Der var ikke mere end lige til dagen og vejen, så der skulle passes på. Vi var jo 4 børn og karl og pige, der sku` ha` føden hver dag. Vi var 8 daglige mennesker. Alting foregik ved håndkraft, derfor var det nødvendigt at have folk – karl og pige, malkepige blandt andet, og så sku` de hjælpe til ved markarbejdet.

Det fortælles, at min far om vinteren tærskede taghalm i laden med plejl ved en flagermuslygte, for elektricitet havde vi først i 1939. Men da var jeg allerede rejst hjemmefra i første omgang. Dagen foregik mest på klokkeslæt, for klokken 8 om aftenen var det bare ”godnat”, og så var den dag forbi for os børn. Vi skulle jo op og i skole.

Hvad er 6 x 13

Jeg kom til at gå i skole i Mårslet og ikke her i Testrup skole. Der var forskellig opfattelse af, hvad der var det rigtige. Det fortælles, at Jelsbakkerne gik i skole i Testrup, og Testrupperne, ja, de gik i skole i Mårslet. Altså – det har noget med holdninger at gøre. Men Testrup skole blev i øvrigt nedlagt ved det tidspunkt, jeg begyndte at gå i skole – i 1927, og jeg begyndte i 1929.

Det var nede på kommunekontoret, altså Borgerhuset, hos fru *Porse* i 1. og 2. klasse. Lærer *Mosgaard* fik vi først at gøre med et par år senere omme i den nye skole på Testrupvej. Om ham husker jeg tydeligt, at ”han sku` knagen sparkeme lære de hvalpe at regne!” Vi fik jo tabel for, og han var streng. 13-tabellen. ”Hvad er seks gange tretten?” Der var ingen, der ku` svare på`et! Og så spurgte han, da han var kommet raden rundt til enden, om vi ikke vidste, hvad han spurgte om. Og så var vi jo frække nok til at sige NEJ! Og så alt imens han spurgte i 2. runde, fik jeg regnet ud, hvad 6 x 13 var. Det har jeg aldrig glemt, og det klarede jeg så frisag på i anden runde”. Søren ler længe og hjerteligt over sin gamle skolehistorie: ”Det ka` jæ`husk`. Og dér gik jeg så til jeg skulle konfirmeres. Det var også i Mårslet. Hos provst Rugholm.

Konfirmeret og hva` så?

Konfirmationen blev der gjort en hel del ud af med kokekone og først familien, der var samlet, dem der kunne komme. Det var nu ikke alle, der kunne. Nogle kom jo langvejs fra. Enten sku` man leje bil, og det var der ingen, der havde råd til, eller også skulle man tage toget og så gå fra Mårslet og herover. Det var der ikke altid føre til om foråret. Der var også efterårskonfirmation dengang, men ingen af os her er konfirmeret om efteråret. Der var også naboerne, som gav noget. De skulle indbydes til gilde bagefter, men ret spartansk. Alligevel skulle det påskønnes, at de viste opmærksomhed. Det var gerne suppe og steg, og så var der jo altså *vand* på bordene. Jeg mindes ikke, at der her i huset kom et glas portvin på dengang, nej, nej, nej! Senere fik de så måske en øl eller en vand, men altså ikke til middagen.

Så var jeg altså konfirmeret, og hva` så? Jeg husker, at lærer *Porse* kom herover en dag: ”Skulle Søren nu ikke blive ved med at gå i skole?” Men det sku` Søren så altså ikke – for det var slet ikke til at overskue, det der. Vi havde ingen elektrisk lys, og vi boede 3 på et lille værelse, hvor vi bare lige ku` vende os og sku` samles ved en petroleumslampe ved et bord i stuen om aftenen, der var ingen mulighed for at komme til at lære lektier. Derfor blev det til et nej, og jeg skulle så til at lære at bestille noget. Jeg begyndte herhjemme. Vi var to brødre med 3 års mellemrum, og da min lillebror blev konfirmeret, kom jeg ud at tjene – i 7 år Jeg kom hjem igen den 1. november 1946.

Ung i Testrup

Når vi havde fri samledes vi rundt omkring på gårdene. Det var nu mest på Testrupgården, for dér var der flest. Dér hyggede vi os. Og om sommeren cyklede vi tit ned til Moesgård strand for at bade. Og så var det bare hjem i seng, for vi skulle tidligt op om morgenen. Andre steder hvor jeg var, samledes vi bare på gården om aftenen og hyggede os til sengetid Men så var der jo foreningsballerne, som skulle passes om lørdagen. Det var for eksempel i Testrup-Mårslet-Gymnastikforening; men jeg kom mest til den anden side, til Solbjerg og Ravnholt og den vej.

I vinteren 1945-46 var jeg på Korinth Landbrugsskole. Det var en lærerig tid. Skolen har lige haft 50-års jubilæum her til september. Jeg var nu ikke med, for det er en ret lang tur at tage på én dag, og så meldte de regnvejr – så jæ tørt et!

Så kommer vi ind i noget helt andet

Jeg var så hjemme i nogle år og var meldt ind i Venstres Ungdom. Og dér var det altså, at vi var kommet til Samsø, hvor *Else* fandt mig. Det udviklede sig, og så ville vi jo te` og i gang der i 50. Vi ble` gift og overtog gården i 1951. Om hun er samsing? Nej, hun er fra Todbjerg!

'Testrup Østergård'

Aftægtsforpligtelser

Vi lavede nu ikke noget om ved gården lige med det samme. Vi skulle have lidt luft. Jeg havde en aftægtsforpligtelse over for mine forældre, som skulle overholdes, og fra min fars tid var der en aftægtsforpligtelse over for min bedstemor, der boede hos os, og den skulle jeg også opfylde. Derfor blev det lidt vanskeligt i overgangen med at foretage sig ret meget andet end at klare sin forpligtelser – og hun levede, til hun blev 102 år.

Nå, men i 1908 byggede vi så stalden derude og kom i gang. For det første skulle vi have stråtaget væk, var vi enige om, Else og mig. Alene at bli` lind` så meget i brandforsikring, det var nok til at betale forrentningen af taget Så det gik vi i gang med ret snart.

Venstrevikingen

Efter den tid med Venstres Ungdom fortsatte jeg i 1954 med at bli` valgt ind i bestyrelsen i Mårslet Venstrevælgerforening og var der indtil 1970, ude nogle år, men blev så valgt ind i kredsbestyrelsen, som er de sammensluttede venstrevælgerforeninger i sydområdet. Det blev til 9 år. Jeg har altså gjort min borgerpligt ved at være i bestyrelsen i 25 år indenfor Venstre”.

Men Søren's borgerpligt strakte sig også helt ind i Mårslet Sogneråd som repræsentant for Venstre. ”Det var en god tid. Det var en lærerig tid”, fortæller han. ”Helt fra 1958 og

til kommunesammenlægningen i 1970. – Og var så opstillet to gange i Byrådet i Århus, dog uden at blive valgt. – Tjah, man tager jo lidt skade på sjælen, når man har været med så længe. Hæ,hæ, hæ!!”

Hjertet banker for Højskolen

Det er ikke nogen hemmelighed, at Søren – og sandelig også hans kone Else – er fyr og flamme, når det gælder Testrup Højskole. De to har altid fulgt liv og virke dér og fulgt med i det, der udspiller sig i dagligdagen med det gode naboskab og den nære tilknytning til lærere og elever.. ”Jeg kom med i bestyrelsen i 1978. Ifølge fundatsen skulle det være en person med interesse for Højskolen.- Og det fandt de så ud af, at de troede, jeg havde. De spurgte om jeg ville træde ind i bestyrelsen. Og det ville jeg så godt. Fire år senere blev jeg formand, hvilket jeg var i 8 år. Jeg gik ud i 1990.

Det har været en lidt turbulent tid. Skolen stod på et tidspunkt lige før sin undergang, vi måtte skifte forstander. Det var en grim tid – men det kom vi også over.. Og siden er det gået godt, rigtigt godt, takket være en dygtig leder, Jørgen Carlsen, som har været her i 11 år nu til december. Og der sker virkelig noget på Højskolen! Det er flot! Jeg har været meget glad for arbejdet der, og når jeg får betroet en opgave, har det altid været mit mål at løse den – enten det gik hårdt til, eller det ikke gik så hårdt til.”

Flere betroede opgaver

Da Søren blev ledig politisk i 1970, mente han, at man kunne bruge ham i Brugsens bestyrelse i Mårslet. ”Jeg blev valgt ind i bestyrelsen i 1971,” ler Søren hjerteligt. ”Jeg er nok lidt genstridig, så derfor blev jeg formand i 1972. De havde dengang planer om at udvide Brugsen. Men der sagde jeg hårdt og brutalt, at det ikke kan nytte noget på den dér plads. Jeg havde et eksemplar af den kommende dispositionsplan og kunne derfor se, at der ikke var plads nok til parkering dér, hvor kiosken nu er. Det havde slet ingen mening. Derfor foreslog jeg FDB` s arkitekt at se på det areal, som Mårslet kommune havde købt af ”Bomgården” nogle år forinden. De blev ellevilde, men det var en langvarig proces at handle med kommunen. Men vi fik det da på plads.

De ældre i Mårslet drillede mig, eller måske mente de det, da de sagde: ”Det får do sgu aldri` te`å kyer, Søren!” – ”Ja, det ska`jæ fan`me vis`jer!!” Søren morer sig over den gamle ordveksling. ”Og det gjorde vi altså også. Jeg var med i 12 år, heraf de 11 som formand og var heldig at have den samme næstformand i samtlige år, *Nina Westergaard Andersen*. Når jeg fremhæver det, er det fordi, hun jo er generationens yngre, og at hun

så anderledes på tingene. Men de ting kunne forenes i en helhed. Og det var så rart. Og det var sundt. Det er nu 25 år siden.”

Dermed var det absolut ikke slut med Søren's tillidshverv. Der mangler både Skolekommission og Skolenævn.. ”Ja, ja, det med Skolekommissionen var jo affødt af, at jeg var politisk valgt skolekommissionsmedlem fra Mårslet Sogneråd! Og da provst *Rugholm* rejser – han havde i forvejen fortroligt meddelt sognerådsformand Peter Damgaard, at han til næste periode ville holde op – ja, så bliver det altså i kraft af det politiske flertal mig, der skal overtage formandsposten efter provsten.

Forinden fik jeg nogle lærerige timer hos ham nede i præstegården. Vi snakkede ganske længe. Men herregud! Det Skolekommissionen havde at arbejde med, fyldte ikke mere, end jeg kunne ha` i en bette` papkas` bag på cyklen. Men jeg kan huske af samtale's forløb, at jeg sagde til ham: ”Jeg kan forstå af det, du fortæller mig, at jeg ikke kan gøre alle mennesker tilpas?” ”Nej”, svarede han, ”hvis du vil prøve det, så kan du lige så godt lade være!” – Det var egentlig en god ballast at få med.

Provst Rugholm var ellers et menneske, man sagde ”De” til, men vi var nu ”dus”. Han havde da også konfirmeret mig!” Her bryder Else ind i samtalen: ”Han sagde da også du til mig – det varede længe før han begyndte med det. For han kom jo over til Søren's bedstemor, som boede hos os!” ”Joh, ellers var han den, der sagde De og kunne være meget reserveret” fortæller Søren, ”men jeg havde sådan en følelse af, at jeg havde en ret høj stjerne hos ham. Han gik tit på jagt i Over Mårslet, og hvis jeg gik i marken, kom han: ”Jeg skal lige over og se, hvad du laver!” Vi snakkede et par ord, så gik han igen.

Da Søren fik ørerne i maskinen

Ved 58-loven fik vore børn mulighed for at få forlænget skolegang. Alle fire har de gået gymnasievejen på Marselisborg Gymnasium. Selvfølgelig blev vi skoleinteresserede, når nu børnene gik derinde. Og som andre steder skulle der vælges Skolenævn. Og jeg var så én af dem – og ku` ikke hold` min bõt`. Og blev så foreslået og blev valgt i 1978 – og valgt til formand med det samme. Så fik jeg også ørerne i maskinen dér.

Efterhånden var der noget af alt det andet, der trappede ned, blandt andet de landbrugsfaglige foreninger. Dér måtte jeg sige fra efterhånden. Det var nu mest der i 70erne med de landbrugsfaglige foreninger. For man mente, at når jeg nu ikke var i sognerådet mere, så havde jeg god tid til det andet. Men man må jo ha` ku` brugt mig. Ellers havde man vel ikke valgt mig. Og det var jo godt nok. Det ville nu ikke have kunnet lade sig gøre, hvis ikke Elses indstilling havde været, at jeg kunne være så meget udegående.

Søren har virkelig en kone, der har bakket ham op. Selv kunne hun ikke deltage i ret meget. ”Med fire børn ka’ man jo ikke så`en stryg` begge to” kommenterer Else. ”Det var nylig dengang børnene blev større, at jeg kom med i menighedsrådet. Der var jeg i 10 år.” Søren og Else hyggeskændes om det nu var 10 eller 12 år. ” ”Ja, jeg var jo med, men så fik de det lavet sådan, at der skulle nogen med fra Storhøj. På opstillingsmødet blev jeg stemt ud. Men så var jeg suppleant for lærerinden frk. Nielsen, der rejste midt i perioden, og jeg kom ind igen. Nå ja, de her valgmenighedsfolk er ikke så velanskrevne alle steder – altså grundtvigianerne!” –”Det er også en del af livet”, filosoferer Søren.

Dagligliv på gården

Else og Søren Rasmussen

”Vi har trappet noget ned nu. Vi har lidt maskinstationshjælp til at høste og pløje. Så klarer vi det ellers, men vi trapper nok mere ned, når jeg nu bliver så gammel som jeg bliver.” siger Søren, der her i 1997 fyldte 75 år. ”Og Elses helbred er jo heller ikke det, det har været. Det er ryggen -Jeg får nogen pligter jeg har været foruden før, og så må jeg ellers afgive noget af det andet. Men det er jo en naturlig ting, at det går sådan. Vi har endnu lidt grise, kreaturer og høns, og vi klarer da alt det med at gå og sprøjte og samle sten. Vi skal jo holde os i gang”, Else driller

”Søren er sørme kommet i haven nu. Urtehaven må han tage sig af.”

Selvfølgelig gør de to sig tanker om fremtiden, men som Else siger: ”Der skal være samklang i`et, så det er ikke så nemt!” Søren forklarer, at ønsket var at børnene kunne køre gården videre, men det lader sig ikke gøre med de stillinger, de har. På et tidspunkt må man gøre sig det klart, at nu skal strikken skæres. ”Til den tid må vi se, at ha` fundet et hus og få gården solgt. *Men* jeg synes, at jeg har for mange kræfter endnu, til at tiden er inde.

Landsbyen

”Vi har det så godt i det her lille landsbysamfund, hvor vi kommer hinanden ved. Det kommer tiest til udtryk ved, at vi samles på Højskolen den sidste weekend før Sct. Hans

til en beboerfest. Da kommer både unge og gamle og samles. Dér kommer man altså hinanden ved. Det kan rigtig mærkes. Vi har fået mange nye mennesker til Testrup. De er interesserede i forholdene, er rare mennesker – det er dejligt. Om det så er for Elses udadvendte væsen, at de opsøger os, ved jeg ikke.”

Igen hyggeskændes de – denne gang om, hvem der er den mest udadvendte og afholdte. De blikke, de sender hinanden, lyser af inderlighed, fortrolighed og kærlighed. Hverken Søren eller Else føler, at det er den store ulempe at bo i et lille samfund, for der går jo da bus én gang om dagen til Mårslet, for dem, der ikke har bil. Og bevæger man sig om til købmanden kommer linie 72 flere gange om dagen som forbindelse mellem Solbjerg og Tranbjerg, hvor man kan skifte til en anden bus for at komme til Århus.” ”Den bus er der mange, der bruger, når de skal på arbejde. Og personalet på Højskolen bruger den også, når de er færdige. Og linie 10s sidste aftentur kører både over Testrup og Ravnholt, når bussen kører i garage”, oplyser Søren.

Juletraditionerne

Det er Elses afdeling. ”Der er en tradition her, at man altid får slagtet i ordentlig tid inden jul, at vi får bagt og købt julegodter. Før i tiden sammen med børnene – om til *Grethe Riis* – og dér lidt råhygge med et lille glas Søndag eftermiddag før jul. Og så skal mandelgaven købes. Den består nu mest af ren chokolade. Børnene bryder sig ikke rigtig om marcipan. Optakten til juleaften er at gå hen og ønske Ella på Testrupgården tillykke med fødselsdagen. Og så er det med at komme, dem der kan, til frokost fra kl. 11 til kl. 14, for så skal vi hjem og have tændt for anden!” Smågrinende siger Søren: ”Ja, og så hænger hun gran op her og dér og alle vegne – og juleklokken *skal* hænge i vinduet – og de små dannebrogssflag *skal* på juletræet.

Men Else laver nu også selv julegodter, det har deres gamle post røbet for mig, så jeg fritter lidt: ”Ja, det er sådan en slags specialitet – Ska` du ha` opskriften? Så ski` da med det! – Se den bliver forberedt allerede i kirsebærtiden. Der bliver fyldt et glas med kirsebær, så en kop sukker, og en flaske Brøndum-snaps. Det står så i et par måneder eller tre. Så bliver kirsebærrene siet fra og likøren hældt på en karaffel. Bærrene bliver udstenet og hakket og så blandet eller æltet sammen med noget marcipan. Massen skal trilles til kugler. De skal lige tørre lidt, så kan man få overtrækschokoladen til at hænge ved. Sempelthen. Og det smager godt!” Sørens øjne lyser, man kan se, hvor han allerede glæder sig. Han er stolt af Else.

”En mårsletter” – Grethe Riis

Portræt af købmanden i Testrup – December 1995

Den 28. oktober 1914 skete der en glædelig begivenhed på Teglværksgården i Testrup. En lille pige så dagens lys. Hendes forældre lod hende døbe *Anne Margrethe*, men hun er vist aldrig blevet kaldt andet end *Grethe*. Sådan kender hele Testrup-Mårslet hende også bedst, og sådan er hun gennem de 60 år ved sin mands side som købmandskone i Testrup Købmandshandel blevet et kært folkeeje.

Grethe er netop her i efteråret 1995 flyttet i ældrebolig i Mårslet ved Lokalcenter Kildevang. Hun har en rigdom af minder at øse af og er på opfordring for et par år siden begyndt at skrive dem ned.

Forældre og søskende

”Min mor var Sara Skovgaard, født Adserballe i 1881 og død i 1958. Min far Thorvald Skovgaard blev født i 1880 og døde i 1966. Vi var fire søskende – *Anna*, *Hans* og mig og *Mie*. Min søster *Anna* var desværre meget svagelig, hun døde under den epidemi, der hed Den Spanske syge. Jeg husker tydeligt, at vi fik lov til at se hende. Jeg var dengang fire år. Senere har jeg fået fortalt, at mor aldrig kom helt over den store sorg. Min bror *Hans* var heller ikke stærk Han havde det, man kaldte Engelsk syge. Hans ben var så tynde, så tynde, og han havde ikke ret mange kræfter. Der boede en sygeplejerske i Ravnholt, *Karen* sygeplejerske kaldte vi hende. Hun kom, jeg ved ikke hvor tit, og gav ham massage, Hun var så sød. Altid i lyseblå kjole og med hvid kappe på håret. Jeg fornemmer endnu duften af den talkum, hun kom på hænderne, når hun gav ham massage. Min lillesøster *Mie* var også skrøbelig. Det var vist noget med kirtler i maven. Vi fik lavet et lille lysthus i haven med vinduer hele vejen rundt. Dér skulle hun hvile sig så meget som muligt. Det var en læge i Århus, der anbefalede det. Heldigvis voksede hun sig stærk og sund.

Jeg var nok en del mere robust. Jeg kan ikke huske at jeg har fejlet noget. Måske var det derfor, jeg blev lidt overladt til mig selv. Ikke at jeg på nogen måde har følt, at far og mor ikke var lige så glade for mig som for de andre, men jeg blev sikkert mere vant til at klare mig selv. Den dag i dag har jeg et lidt unormalt syn på sygdom, noget med irritation. Jeg prøver at undskylde mig med, at det er en form for bekymring.

Der er ingen tvivl om, at vi havde en god og tryk barndom. Far og mor var meget forskellige. Far var utrolig udadvendt, mens mor var beskeden og tilbageholdende, især over for fremmede – men jeg har aldrig følt, at det var noget problem. Efter den tids målestok var det nok et ret velhavende hjem, og vi fik altid virkeligt pænt og godt tøj. Men alligevel synes jeg, at vi blev opdraget til sparsommelighed.

Far var meget hjælpsom med at kationere, hvis nogen skulle låne penge. Min veninde i Mårslet, *Valborg Lisbjerg*, har jeg for nylig fortalt, at far kationerede, da hun skulle på Statens Gymnastikinstitut for at blive lærerinde. Og det var vist kun ét tilfælde af mange. Også mor var meget gavmild. Jeg kan huske at når vi slagtede gris, blev vi børn sendt rundt med kødpakker til dem, som mor syntes trængte. Også frugt fra haven blev delt ud. Vi havde en lille frugtplantage og det var altid de bedste æbler, der blev foræret væk.

Præget af Højskolen

Både far og mor var fra meget højskoleinteresserede hjem. Mor var født i Testrup, og far var født på ”Fuglsang”. De var samtidig i Ravnholt skov med *Bågø og Nørregård* på Højskolen, så det skulle jo sætte sit præg. Bågø boede på det tidspunkt i fars barndomshjem ”Fuglsang”. Jeg mener, at både far og mor har været elever på Testrup Højskole.

Når familien var samlet blev højskolesangbogen flittigt brugt, og det var ikke kun en enkelt sang, men mange sange. Det var hyggeligt. Jeg fik tidligt lov til at spille på klaveret, når vi skulle synge. Far havde tre ugifte søstre, der boede på ”Fuglsang” – *Karen, Kathrine og Anne*. Faster Anne var i mange år organist ved Tiset kirke, og faster Kathrine havde elever i klaverspil.

Vi havde mange legekammerater. I huset ved siden af boede der to familier. Den ene havde 11 børn og den anden 5. Vi legede mest nede på Teglværket. Vi legede ”put” – gemmeleg. Der var så mange gode gemmesteder, så det blev vi aldrig trætte af.

Friskolerne

Indtil vi var ca 12 år, gik vi i Testrup Friskole, en skole, som jeg mener, min far finansierede. Der var en lilleklasse og en stor klasse. Vor lærer hed Ankjær, og han underviste i samtlige fag. Han var bedst til dansk og regning, og det blev vi også gode til. Jeg synes, vi lærte en masse af ham, og jeg har altid senere klaret mig godt i de to fag. Men det hele var lidt primitivt. Sangtimerne foregik for eksempel inde i den private stue. Ankjær spillede på sit orgel med én finger, og vi sang med så godt vi kunne. Det

var både salmer og ”sur, sur, sur, lille bi” og mange andre. Han var også interesseret i sprog. Jeg husker, at han engang skrev den tyske og den engelske nationalsang på tavlen. Vi skulle så skrive dem af i vore hefter, selv om vi ikke forstod et ord af, hvad vi skrev.

Da jeg var 12 år blev Testrup Friskole nedlagt, og vi blev sendt i Århus friskole, der lå i Tunøgade 19. Det var en forandring for os landsbybørn. Jeg skulle rejse med toget hver dag. Der var flere lærere og lærerinder. Lederen af skolen hed Hans Lund. Han var enestående til at tage sig af os ude fra landet. Han var klar over, at vi havde det svært, men vi blev meget glade for at gå der.

Èn ting husker jeg, som ikke var så godt. Det var sproget!!! Vi snakkede jo rigtig bondsk og sagde ”A”. Jeg ved ikke, om de drillede os, men de grinede i hvert fald. Jeg gjorde mig utroligt umage, men det blev nok lidt unaturligt. Når vi kom hjem, skete det, at vi kom til at snakke fint, og så blev vi drillet.

Ikke den store pianist

Jeg sagde, at vi gik til klaverspil hos faster Kathrine. Det var ikke fordi, vi gerne ville, men vi *skulle*. Jeg syntes ikke, det var så slemt, men det var meget småt med at øve på lektierne. ½ time før mødetid spillede jeg en gang over på det, vi havde for. Resultatet blev da også derefter. Men noget lærte vi da. Og i dag er jeg glad for at kende noderne, selv om jeg ikke spiller mere. Hans var den, der var mest ked af at komme til spil. Han havde det med at blive syg, når tiden nærmede sig. Undertiden skar han sig i en finger for at blive fri.

Søndag eftermiddag besøgte vi gerne fastrene, så spillede de altid firhændigt for os: Schuberts militærmarch, Jomfruburet, Tannhäuser, Judex og mange flere. Det er bestemt derfor, at jeg i dag kan glæde mig over så mange forskellige former for musik.

Farbror Harald boede også på ”Fuglsang”. Vi kaldte ham ”Farbe”, og jeg var helt og holdent Farbes pige. Vi havde det sjovt, og alt, hvad han gjorde var rigtigt.

Teglværket

Farbe var den, der tog sig af alt det praktiske på teglværket, mens far ordnede det handelsmæssige med de forskellige murer mestre, der købte mursten og byggede huse. Farbe gik altid med en lille, tyk bog i lommen I den blev alting noteret. Hvor mange mursten, der blev lavet, hvor mange, der blev kørt ind i ovnen og hvor mange, der blev kørt ud. Jeg mener, at det på den måde blev udregnet, hvor meget de forskellige

arbejdere skulle have i løn. Nogen gravede ler i lergraven. Én kørte leret ind i tipvognen. Én tog de friske, våde sten fra maskinen og kørte dem ud på hylterne i tørreladerne, hvor de stod, til de kunne brændes i ovnen. Somme tider fik vi børn lov til at få nogle våde sten, som vi så prøvede at lave forskellige figurer af. Det var spændende.

Det var også sjovt at komme op på ovnen. Jeg kan endnu se den meget primitive stige for mig, som vi kravlede op ad. Dér var der varmt og støvet, og så var der mange små huller med låg på. Når der skulle fyres blev låget løftet af med en krog, og så kom der ”kulafharpning” ned i hullet. Der blev fyret døgnet rundt. At køre de varme sten ud af ovnen var det mest ubehagelige arbejde på Teglværket. Måske gav det også lidt mere i løn, det ved jeg ikke rigtig.

Lergravene var mange og store. De fleste lå mellem Ravnholtvej og vejen ned til Teglværksgården. Da de var tømt, det vil sige, der ikke var mere ler, måtte Teglværket lukke. Det var i året 1967. Arbejderne blev fyret på nær et par stykker, der blev og hjalp til på gården. Dér kunne man også finde noget at lave til nogle af de helt unge. Brænderne, hvoraf de fleste boede i Mårslet, var så gamle, at de kunne få folkepension. I dag er der ingen spor tilbage af lergravene. De blev fyldt op og dækket med overskudsjorden fra anlæggelsen af Tranbjerg Haveby.

Ungdom, fornøjelser og slid

Jeg gik til præst i Mårslet hos pastor Rugholm. Vi fik gennem årene et hyggeligt forhold til hinanden. Jeg var på hans første konfirmandhold. Han viede også *Viggo* og mig i 1936, døbte Risse i 38 og Søs i 48. Det var ikke fordi vi kom så meget i kirken, men når vi mødtes på for eksempel Højskolen, snakkede vi altid godt sammen.

Det var også på den tid, at vi begyndte at gå til gymnastik og folkedans i Mårslet. Det var murermester Lisbjerg, som stod i spidsen for alt, hvad der var af den slags ungdomsarbejde. Vi var ikke forvante med at komme ud til noget, så det var en stor oplevelse. To gange om ugen gik vi til gymnastik og folkedans. Det var spændende. Det var gennem gymnastikken, at jeg kom til at kende min veninde *Valborg Lisbjerg*. Vi har holdt sammen i mere end 65 år, der er gået.

Efter konfirmationen gik jeg derhjemme et stykke tid for at hjælpe til, indtil jeg i sommeren 1930 kom på Egå Efterskole. Hvor var det spændende at komme hjemmefra. Bare det, at jeg selv kunne bestemme hvilket tøj, jeg skulle have på!!! Vi var ca 50 piger. I 1990 var vi til 60 års jubilæum, og vi er stadig nogle stykker, der holder forbindelsen ved lige ved at samles en gang om året.

I januar 1931 begyndte Valborg og jeg på et eksamenskursus – det var også i Tunøgade 19, hvor jeg havde gået i friskole. Der var almindelig skole om formiddagen og kursus om eftermiddagen. Vi tog Oddergrisen til hovedbanegården. Så gik det i fuld fart gennem byen for at møde til tiden. Vi havde et kvarter. Klokken var otte, før vi var hjemme igen om aftenen. Det var en barsk omgang. Vi havde en frygtelig masse lektier – i skolen havde vi jo kun haft dansk, regning, skrivning og lidt historie. Nu skulle vi lære både engelsk, tysk, fysik, matematik, naturhistorie og verdenshistorie. Ja, vi lærte en lille smule om en hel mase og tog Præliminæreksamen på 1½ år. Det var helt vanvittigt, at vi skulle lære så meget på så kort tid, men vi kom igennem med et rimeligt pænt resultat.

Oven på anstrengelserne fulgtes vi ad på et kursus på Snoghøj Gymnastikhøjskole. For mig var det ren og skær ferie, men for Valborg var det starten på en delingsføreruddannelse. Den har hun brugt siden og er stadig aktiv trods sine 80 år.

Vinteren 1932 – 33 var jeg på Silkeborg Husholdningsskole. Det var utroligt kedeligt. Det var en Indre Missions skole, hvor vi bad bordbøn både før og efter maden. Den dag i dag forstår jeg ikke, hvorfor mine forældre valgte sådan et sted. Men jeg lærte da en del om madlavning. Da jeg kom hjem, havde far og mor sølvbryllup, hvorefter jeg kom til Vejen i huset hos læge Høghs. Fru Høgh var en søster til Ingrid Kaae på Testrup Højskole, og det var hende, der fik mig derved. Jeg var stuepige i ½ år og kokkepige i ½ år. Her fik jeg virkelig brug for det, jeg havde lært på husholdningsskolen, for der blev gjort utrolig meget ud af mad. Det var ”Herskab og tjenestefolk”, men jeg var glad for at være der.

Og så blev jeg gift med Viggo

Sommeren 1936 var jeg en tid hos min kusine Nanna fra Gunnestrup. Hun og hendes mand havde Skørring Mejeri. Her lærte hun mig alt det der med at sy udstyr. Vi syede lagner, pudebetræk, håndklæder og så videre – og der blev broderet navn på det hele. *Viggo* kom tit på besøg. Den 28. oktober 1936 blev vi gift, og det har vi så været siden.

Vi havde kendt hinanden altid, men da han var så ked af at gå i skole, fik han lov til at komme herved til sin morbror, en af de Adserballer. Han hjalp til med alt, og han var vist ikke engang konfirmeret endnu. Han groede faktisk fast i Testrup. På et eller andet tidspunkt købte han en lastbil, og så kørte han mursten fra Teglværket rundt til byggepladserne. Vi var faktisk gode venner, lige fra jeg var 14 år – han var 10 år ældre end mig.

Testrup Købmandshandel

I Testrup havde der været en købmand, der gik fallit, og forretningen blev overtaget af indkøbsringen ”Danske Købmænd” Viggo havde været så gode venner med den fallerede købmand, og de havde haft det sjovt med alle de sygeplejeelever, der var på Højskolen. Der var vel at par hundrede piger om året. Viggo købte forretningen af ”Danske Købmænd” i 1934 og fik lov at beholde ham, som bestyrede den for indkøbsringen, indtil vi blev gift i 1936, og vist nok lidt længere endda. Men pludselig fik bestyreren mulighed for at købe sin egen forretning – det var i Ry – og så stod vi der og skulle selv til at finde ud af det hele. Vi var ikke købmænd nogen af os. Men det gik jo. Det var en speciel måde at dumpe ind i det på.

Jeg kunne godt lide at lave regnskab, så det blev mit job. I perioder havde vi da også hjælp af en udlært, der kunne bistå os i forretningen. Det der med at disponere kom efterhånden. Jo – jeg hjalp da sandelig også med at ekspedere. I den butik er det jo sådan, at enten er der ingen eller også er der pludselig mange på én gang på grund af eleverne på Højskolen. De kom i ryk i frikvartererne og skulle pludselig have alt, hvad de havde behov for – alle sammen.

De var der 5 måneder ad gangen, de der sygeplejeelever. Der var derfor to måneder om året, hvor der var ret stille. Den anvendte vi så til at gøre rent og rydde op og få orden på tingene – holde lidt ferie, hvis det ku` lade sig gøre.

Viggo kørte også varetur til for eksempel Jegstrup og Battrup. Der fik han æg med hjem som betaling og solgte dem videre til æggepakkerierne. Vi gjorde æggene rene, lagde dem i bakker, som vi puttede i store trækasser.

Øldepot for Albani

Ude på ”Fuglsang” boede der en pensioneret overlærer fra Fyn. Han skulle absolut have Albani-øl, som var det eneste, han kunne drikke. Det måtte Viggo så fare rundt efter inde i Århus. Der var der et Albanidepot. Da han havde gjort det et stykke tid, var det li`som ikke sjovt mere. Han kunne da også lige så godt få sit eget depot, hvis Albani gav lov. Han fik depotet på den betingelse, at han så skulle betjene forstæderne – ikke Århus – med øl og sodavand. De havde nogle utroligt gode Guldøl og Giraføl.

Ved en af de konfirmationer, vi holdt i Ravnholt forsamlingshus, var der nogen, der ikke troede, at Albani overhovedet kunne drikkes. De bad om Hof, Ceres eller Tuborg. Da var det, at Viggo sagde de bevingede ord: ”Ka`do it drik` Alba - ni, så er do it Tørsti”!!

Jul i Testrup Købmandshandel

Så langt jeg husker tilbage, har vi hver jul haft frygteligt travlt. Og vi blev frygtelig trætte. Vi skulle have åbent så lang tid. – Når det var den 1. søndag i december, fandt vi alle vore juleting ned fra loftet. Dem havde vi haft pakket væk. Og så satte vi graner op. I den gamle købmandshandel havde vi mange, mange hylder med små rum, og der satte vi en grankvist i hver. Vi syntes selv, at det var så flot. Det hørte med til den første søndag. Vi købte lidt nyt, så der var lidt forskelligt for hvert år.

Snart skulle vi lave godteposer til juletræsfesten i Mårslet skole. Ih, det var mange. Jeg tror, de måtte koste 1 krone. Så var det med at finde ud af det, for det *skulle* se ud af noget, ikke? Dem bandt vi sløjfer om, og de blev puttet i papkasser.

Før højskoleeleverne skulle rejse hjem til jul, holdt de fælles fødselsdag. Her skulle de alle sammen give hinanden gaver, og de måtte heller ikke koste mere end 1 krone. Nej, hvor har jeg pakket ind af ting og sager: Viskelæder, blyanter og så videre, og noget skulle pakkes i store pakker. Man måtte ikke kunne se, hvad det var – Kan du tænke dig hundrede piger, der skulle have fødselsdagsgave til 1 krone?

Og så var der firmagaverne. Kan du huske *Wilhelmsen* på Testrup Søndergård – Special Smørrebrød? Han fik lavet nogle meget flotte kurve, og vi måtte selv bestemme, hvad der skulle i – til omkring 100 kr. Vin, nødder, konfekt og så videre blev pakket ind i cellofan og med sløjfer. Jeg kan ikke huske, hvor mange vi pakkede, men vi havde dem til at stå over hele huset. Det var noget, de gav noget arbejde.

Viggo havde jo den varetur til Jegstrup, og ind under jul kom de fire familier altid en aften efter lukketid for at besørge deres juleindkøb. De søgte varer frem og stablede dem. De havde efterhånden hver sin store dyng. – Og så skulle de have kaffe, og mændene et slag kort. Når vi først var ovre den drøje dag, syntes jeg, at nu kunne jeg godt klare resten.

Hvad der var smadder upraktisk. – Viggo havde fødselsdag den 17. december. Det var præcis den dag, vi begyndte med den ekstra lange åbningstid. Og du kan nok tænke dig, at det ikke gik stille af. De kom alle sammen for at gratulere, ja, spørg bare: hvem kom ikke? – Der var åbent hus, og Viggo var altid gæstfri. Sådant en forretning på landet er jo lidt halvoffentlig. Det er en slags rasteplads. Når folk var færdige med deres indkøb, skulle de jo lige ind og have en snak og en øl – og sådan. Om der så gik et par timer, gjorde ingenting. Viggo havde jo næsten altid god tid, og de kunne blive hængende længe. Det var ikke sådan noget vildt, men det var så hyggeligt.

Selv havde vi ikke andre traditioner, end at vi var dødtrætte, når det endelig var jul. Jo, mens mor og far havde det godt, holdt vi jul nede på Teglværket. Det var simpelthen dejligt, for så kunne vi bare lukke. Da de ikke kunne længere, kom de over til os.

Ligeberettigelse

I gamle dage var der efterårsmøde på Højskolen. Det var noget, vi glædede os til. Jeg har altid holdt så meget af at komme dér. Ved et efterårsmøde skulle Anne Sofie Seidelin komme. Det var med nød og næppe, jeg fik lov til at gå derind – klokken 2 om eftermiddagen. På det tidspunkt, kunne der godt komme et ryk i butikken, så Viggo var ikke vildt begejstret. Men jeg fik lov. Hun holdt foredrag, og det var dengang, vi var ved at røre på os om ligeberettigelse. Det holdt hun et spændende foredrag om. Der var kaffebord bagefter, og jeg skulle faktisk gå hjem, men jeg gik altså lige med ned i spisestuen, der dengang lå et par trin nede. Efter 5 minutter kom Søs farende – hun var en halv snes år dengang – og så råbte hun ud over hele salen: ”Moar, moar, skynd dig at komme hjem, far er rasende!!!” – Da knækkede hele forsamlingen sammen i latter. Den historie fortæller vi til alle, der gider høre den. Jooh, jeg kom rigtig meget på Højskolen og lærte alle de dejlige lærere at kende – og så selvfølgelig Maren *Grosen* og *Ingrid Kaae*.

Hyggen stråler en i møde

Når man som kunde kommer i forretningen i dag, fornemmer man den hygge, der er bevaret: den stråler en i møde. Det er næste generation, der for en del år siden har taget over. Det er datteren, Søs, der nu betjener én med det varme smil, der fortæller om kærlighed til stedet. Hun har forstået at bibeholde den gamle stil og med respekt endog udbygget den med sin samling af gamle, fine dåser, æsker og flasker. Men tag ikke fejl, hun er en moderne kvinde, der kender behovet hos vor tids moderne mennesker. Og så er hun specialist i ost.

*Viggo og Grethe Riis
foran Testrup Købmandshandel*

Også her i den lækre gulstens-ældrebolig ved Lokalcenter – Kildevang hersker der en hjertevarm hygge. Grethe er nu – her ca et år efter Viggos død – flyttet fra Testrup til Mårslet. Her har hun fået mulighed for at finde den ro, hun ikke havde i købmandshandelen. Netop på det tidspunkt, hvor hun syntes, at hun trængte til det, fik Grethe dette tilbud og skyndte sig at sige ja.

Hun siger selv. ”Og det har jeg vel nok været glad for Du kan da se hvor dejligt, jeg har det! Og alt hvad der sker ovre på Hjemmet, og – jamen, jeg er så glad for det. Jamen, Ingerlise, det må du endelig skrive: Hvis

der var ret mange af den slags hjem her rundt omkring, så synes jeg ikke det er noget problem at blive gammel. De gør simpelthen så mange ting for os – så det er – Det gør de altså. Gud ve`, hvordan de bærer sig ad? – Og nu er det her min verden, og det er dejligt.

”To mårslettere” –

Portræt af Hørret-brødrene Søren og Ejner Gertsen – juni 1996

De to gamle Hørret drenge – 93-årige *Søren* og den 77-årige *Ejner* – havde ønsket at se Mårslet Egnarkiv. Det var 27. marts 1996. Ved den lejlighed viste *Edvard Borghjerg* frem, og *Poul Nørlem* mødte op med arkivets båndoptager for at få dem til at fortælle om deres tilknytning til Hørret.

Søren Gertsen

Søren Gertsen fortæller, at han er født i 1902, den 23. november, og at Ejner er født i 1919. ”Jeg er født i Malling” siger Søren. ”Da jeg blev soldat fik jeg Malling-navnet. Det fulgte med i soldaterpapirene, hvor man var født. Far og mor begyndte på en ny ejendom på 18 tdr. Land dér på Tandervej og flyttede så til Hørret i 1906. Vi fire første søskende er født i Malling – *Kristian* og mig, *Adda* og *Martin*. Vi var 9 i alt, så de sidste blev født i Hørret. Der er *Gunner* den første, så *Signe*, *Anker*, *Karen*” – ”og så kommer jeg som rosinen i pølseenden” supplerer Ejner.

Vores far hed *Ole Gertsen*. Han havde fire søskende, som blev døbt Gertsen. Men så kom der en ny præst, og han ville ikke døbe på denne måde. Farfar hed nemlig *Gert Olesen*, og derfor kom far til at hedde *Ole Gertsen*. De var 11 søskende, og de resterende 7 fik efternavnet *Olesen*. Bedstefar blev gift to gange. I det første ægteskab var der 5 børn, og vor far var den ældste af dem. Han er født i 1874.

Skolegang i Hørret

”Ja, vi voksede op og gik i Hørret skole allesammen. Vi begyndte, da vi var 6-7 år”.
”Det var i 1949, at børnene kom i Mårslet skole”, kommenterer Poul Nørlem, der lige har kigget i den gamle skolehistorie. ”Og jeres lærer hed Jochumsen. Han var der fra 1899 til 1938, altså i 38 år”. ”Jeg vil sige, det var en god skole, vi gik i. Det var sateme en tiptop fit skolelær`, og børnene respekterede ham”, kommer det fra Søren. Ejner mindes det der med eksamenstiden. Da var skolelærerne fra Langballe, Mårslet og Hørret med – og den gamle pastor Mikkelsen. ”Nå, kære børn, hvad skal vi så tale om i dag?” – ”Jamen, det var nu da, når vi gik til præst”, korrekser Ejner. ”Præstegangen foregik i Mårslet. Søren gik hos pastor Mikkelsen, og jeg gik hos Rugholm; begyndte han ikke i 29? Og jeg blev konfirmeret i 34” Søren ranker sig: ”Se, vi var det første konfirmandhold, der kom op i den nye præstebolig. Jeg kan huske den gamle præstebolig dér ved de to lindetræer, der stod ved indgangen til stuedøren. (Man sidder og betragter et fotografi af den gamle præstegård). I den nye var der en stue, vi kom ind i til konfirmandundervisning. Og der var det så, at pastor Mikkelsen kom ind: ”Nå, børn, hvad skal vi så tale om i dag?” Og så havde han en lang pibe”.

Einer Gertsen

Ungdomstiden

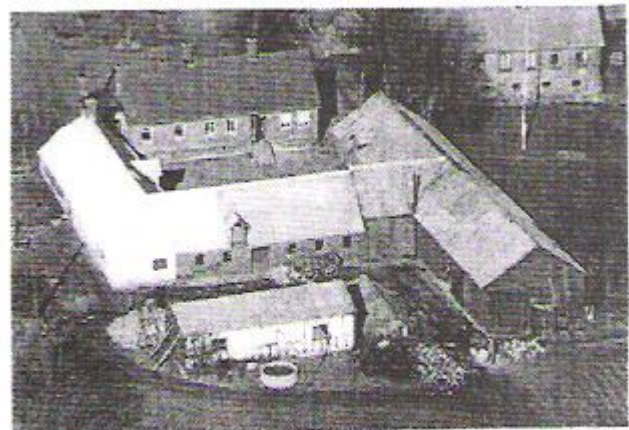
Ejner: ”Søren kom en del til Højballe, op til bedstefars. Det kneb jo, Søren var deroppe i 4 år, for vi var jo mange knejter derhjemme. Derefter kom Gunnar derop i 4 år. Vi gik stadigvæk i skole i Hørret”. Søren afbryder: !Og a ka` jo husk`, at købmandsbutikken blev bygget. Det jord hørte jo til gården derhjemme. Dér havde vi roekuleplads, og så ka` a husk` at håndværkerne stillet an med materialer, brædder og mursten, og det hoppet vi knejter rundt i, indtil det var brugt – det var omkring 1908.” ”Ja, den gamle skole, I har gået i, er bygget i 1903”, fortæller Poul Nørlem, Ejner samtykker. ”Ja, for mor havde nemlig gået i den

helt gamle skole, der brændte for nogle år siden.”

Livet i Hørret

Søren: ”Vor fædrene gård kaldtes ”Tvillinggården”. Det var Peter Jakobsens gård, der blev flyttet derfra. Det var dér, hvor vi havde have. Henne i hjørnet var der en bænk. Dér sad altid en 3-4 bønder og snakket, og så fik de en øl, Ka` du it` husk` det Ejner`. De sku` jo te` kjømand. A ka husk den gamle høkerbutik i Hørret – før Worms – det var i Jens Jensens hus dér henne. Der hentede vi vor brød og så`n småting.” ”Jamen, smeden havde da også kolonial”, husker Ejner. ”I vor knejttid var der 12 gårde i Hørret, og der var 12- 13 – 15 køer på hver gård. Ja, foruden købmanden og smeden, var der også en tækkemand. Gårdene lå klos op ad hinanden. Der var lagt en goer i vores have, og der var ikke mere plads mellem de to stuehuse, end det her bord er bred. Dér groet der it` andet end brænd`nælder. Mor lukket bare køkkenvinduet op, og så ku` hun sit` å snak` med faster Dorothea – tværs over brænd`nælderne. Faster tjente på gården hos Michael Jacobsen.

Da a blev konfirmeret” fortsætter Søren, ”var a 15 år og kom på ungdomsskole i Beder. Derefter tjente a hos min morbror på ”Engdalgården” i Beder i et år, før jeg kom til Aage Knudsen i Ravnholt. Så har a it` været i hørret siden, og det var ved den tid, Ejner blev født. Det var også ved den tid, jeg kom over til Jens Skovgaard i Gunnestrup. Vi er fire brødre, der har tjent hos Jens Skovgaard. Engang mødte far ham inde i Århus – de kunne begge godt lide en øl. Så sa` Jens: ”Ve` do hva`, Ole, de bliver pæne, men vilder`, og vilder`!” ” A var den føøst, og han var den sidst!” Siger Søren med et nik over mod Ejner – ”Det var it`te` fordel, ha, ha.”

*Søren og Ejners forældres gård i Hørret
Hørret Byvej 14*

Da Søren sprang soldat

I 23 var a soldat. Da havde vi en vinter fra den 15. november til 1. april. Om foråret red vi med heste på øvelse i kårabistykket på ”Kalkjærgård” på den anden side af Århus. Vi havde nær ødelagt hestenes hove. De her dumme roer, de var frossen. Hestene havde s`gu godt af det der. Se, bønderne ku` jo it` få deres roer hjem på grund af frosten, og de ku` jo it` overvintre. Og så om foråren, da de var tøet op, prøvet vi at køre dem hjem. De løb sammen i et saft, men køerne ku` godt li`et. Så der om julen var jeg nede og besøge Jens Skovgaard, som sa`: ”Ved du hvad, Søren, det var godt, du kom ind som soldat, ellers havde vi ikke fået roerne hjem!!!” Jeg skulle ind den 8. oktober, så vi begyndte allerede ca den 20. september med roerne. Vi var 4 karle, og vi fik dem næsten ind alle

sammen på nær et stykke kålroer på en 3-4 tdr. Land. Det var det vinter dér i 23. Jeg tror nok, de kørte til Samsø over isen, det gjorde de i alt fald i 29.

Søren fik selv gård

I 1927 fik jeg gård selv i Tiset. Dér havde vi to gårde oppe. Den føøst, der var vi i 18 år, det er den, Ras Damgaard senere havde. Omkring 10 tdr. Land. Der byggede vi det gode stuehus, som Rasmus gerne ville have. Senere flyttede vi om til den anden gård på 22 tdr. Land og var der til 1967. På vore gamle dage bygget vi et lille parcelhus, og dér har vi boet i 27 år, og det har vi meget fornøjelse af. Det blev bygget på gårdens jord, for vi tog jo en byggegrund fra.”

Nu er det Ejners tur til at fortælle

”Jeg kom til Gunnestrup, da jeg var 14 år og var der i to år og kom så over til Anton Borgbjerg i ½ år, indtil Edvard kom hjem fra efterskole. Og hvor kom jeg så hen? Jo, jeg kom til Them. Det var derfra jeg kom på session og ind som soldat – i efteråret 1939, lige som krigen brød ud. Jeg kom til Odense som infanterist. Og dér oplevede vi desværre, at tyskerne kom og besatte landet.

”Ja”, afbryder Søren, ”Der besøgte a ham på kasernen, han havde lige fået udleveret 40 skarpladte patroner. Det var der i februar. Det var så`en et godt vintervejr. A sku` over og købe et par kæl`kvier på en gård på Fyn. A kom godt hjem i godt vejr, men Kvijern` kom sgu`t Derfor blev Hitler væk, altså han kom ikke før den 9. april. Vi havde nær it` fået kviern` hjem. De kom med banevogn til Hørning station. Vi gik fra Tiset til Hørning for at få fat i de her Kvijer, men vi måtte ha` fat i en lastvogn og om á Viby for at komme til Tiset med dem. Men de var da nu godt nok i stand. – Da var det snestorm – og det var altså derfor ham Hitler han blev hjemme til senere.

Ejner fortsætter: ”Vi nye rekrutter kom ikke til noget, men de ældre soldater på kasernen – der kom 9 tilbage i kister. Efter soldatertiden kom jeg til Galten at tjene i 2 år, hvorefter jeg var på landbrugsskole i Malling. Indtil krigen sluttede, tjente jeg i Hylke. På det tidspunkt havde min bror, Anker, overtaget ejendommen i Hørret. Ham tog jeg hjem for at hjælpe, og derfra gik jeg ud og hjalp naboerne. I 1½ år var jeg bestyrer hos vor nabo, *Knud Jensens mor*, til Knud kom hjem fra soldatertjenesten. Da blev det så til en del løst arbejde et års tid, og jeg forlod landbruget. Jeg prøvede alt muligt. Ja, jeg var en tur på teglværket og på hørskætteriet og på margarinefabrikken. Jeg har også været ølkusk – det var mere stabilt. Dér først i 50erne var jeg arbejdsmand på Ceres, men det var nu ikke tilfredsstillende, fordi jeg ikke kunne blive fastansat. Ellers var det nu meget

interessant at være på malteriet og se, hvordan de fik kornet til at spire og fik spirene taget fra. Og det var også søndagsarbejde – det skulle passes hver dag. I 55 kom jeg til at køre for Tuborgdepotet. Der var jeg i 5 år. Fra 1960 var jeg med til at introducere Coca Cola, som var i Holme. Da der igen var gået 5 år, kom jeg tilbage til Tuborg.

Man forbereder sig på alderdommen

Det var så ved at være ved den tid, hvor man tænker på at holde op. For at få det let på mine ældre dage, blev jeg vicevært på Søndervangen i Viby. Pudsigt nok kom jeg til at arbejde sammen med en mårsletborger, Jens Peter.

Vi bor i Tingskoven nu, Gudrun og jeg. Der har vi boet siden 1966. Det første år vi var gift, boede vi i Slet hos Søren Hansen. Vi ville gerne have købt det gamle stuehus, men det skulle knageme it` sælges. – Og så blev det alligevel solgt året efter. Manden havde nok ikke forudset, at han også blev ældre. Vi kom til at bo i Holme et par år. Der havde vi for øvrigt en byggegrund – oppe i Holme Bakkely. Og vi fik endda tilbud fra murer Lisbjerg i Mårslet. Han ku` ha` bygget en treetages villa for 48.000 kroner, og vi kunne få 2% statslån, men – det turde vi bestemt ikke. Jamen, vi havde jo ikke fast arbejde. Jeg havde givet 1.400 kroner for byggegrunden, og da jeg havde haft den i 3 år, kunne jeg få 7.000 kroner. Og det var da meget bedre at få de 7.000 kroner! Det syntes man dengang. Uha vi har fortrudt det mange gange siden! Men så boede vi til leje i en villa i 12 år. Der boede vi dejligt. Huset i Tingskoven købte vi i 1966 for 82.000 kroner. Både Gudrun og jeg har gået og rodet med fuchsier, men er ved at bakke ud. Vi havde omkring 600 forskellige slags. Nu har vi ikke flere end – ja, jeg er ikke sikker på, om vi har 200. Og så har vi bygget til 2 gange.”

Han blev hverken konge eller prins

Fastelavn i Hørret 1930

Her bryder Søren ind: ”Vi havde også et forsamlingshus i Hørret, dér har jeg været til bal mange gange. Far og mor havde sølvbryllup dér, stor fest. Jeg kan huske, at mejeriet blev bygget i 1915. Forsamlingshuset kom senere. Der boede dengang folk nok i Hørret til, at det kunne læbe rundt og drives. Der var jo de der 12 gårdmænd. Ja, for pokker, der var et godt sammenhold. Og mejeriet – jeg kan huske, at man fik ”Tranbjerggården” med – han gik fra Mårslet Mejeri over til Hørret Mejeri. Sådan var det også med forsamlingshuset. Der kom nogen medlemmer med

længere væk fra. På de måde blev det så et andelsforetagende. Først skulle de indbetale en lille sum penge, så kunne de bygge. Det var i 1924.

Hvert år havde de høstfest og et andespil på et tidspunkt. Og ringridning til fastelavn – om søndagen. Om mandagen red man rundt og samlede ind og festede bagefter. Forsamlingshuset blev solgt til Peter Damgaard omkring 1950. I 1919, da a tjent` hos Aage Knudsen, var a hjemme i Hørret å ride fastelavn. Da havde vi gilde i købmandssalen. Vi kørte til Hørret i jumbe med den hest, a skulle ride på, en rask Frederiksborger. Men hun var for rask til at rende, så a blev hverken konge eller prins. Men a var med te` balladen, og sjov var`et da. Ja, ungdommen holdt til i købmandens store stue, som vi kaldte ”salen”. Det var dér, hvor købmand *Worm* havde lager til sidst.

Slemme tider

Her springer Søren mange år frem: ”Under krigen var der tyskere i forsamlingshuset. Min kone og mig, vi cyklede engang en sommeraften hjem til far og mor. Da havde vi indkvartering nede i stakladen. Dér stod der 6 tyske artilleriheste. Og mens vi gik rundt i havnen, kom der 5-6 officerer til hest. De var sæme – det var østprøjsere dengang. Det var rigtig dem med svaj i kasketten, officerer altså. De menige ville gerne være gode ved deres dyr, men havde ikke så meget at give dem at æde. Dér var en, der trak med to heste ned ad markvejen og lod dem græsse i kanterne. Det blev opdaget og han ble kaldt hjem. Vi havde indtrykket af, at han havde fået reprimande af officererne, fordi han var gået derved. Men han var nok landmand, der ville være god ved sine dyr. Nej, uha.

Og så dér den 5. maj så vi, hvordan de kom trækken` med al deres artilleri. Der var spændt 6 heste for hver kanon. En af hestene var tossi, den sprang over skaglerne hele tiden. Jeg ved ikke, om den lærte at lade være, da den kom længere sydpå!”

På det tidspunkt har man på Egnsarkivet nu fundet forskellige papirer frem fra forsamlingshuset. Gamle lister over andelshavere med navne og beløb samt et fornemt regnskab. Snakken går på kryds og tværs, men de to gamle Hørretdrengene har alligevel beriget læserne med lidt historie.

”En mårsletter” – Inger Larsen

Portræt af pigen fra Benzintanken – Februar 1996

Det ligger næsten 50 år tilbage. Den, der beretter dette, var netop flyttet til Mårslet – med en punkteret cykel! Nærmeste nabo reklamerede med blandt andet reparation af cykler. Alså – hen!! Der stod han, lavstammet, bred og bomstærk med næver som skovblade. Han drejede den gamle, fedtede kasket i de oliesorte hænder.

Høfligt, med både ”De” og bysprog fra Århus, spurgte jeg, om jeg kunne få min cykel lappet. Han stod bare og kiggede undersøgende på mig – længe.: ”Er do billedskærerens datter?” ”Ja, det er jeg, vi flyttede hertil i går, Hr. Larsen!” – Jeg havde studeret hans forretningskilt. ”Hm – Jæ hedder A.P., og herude sejer vi do! – Hwa var`et do sku` ha` lawet ve` den cykel?” – Ellers præsenterede han sig selv som ”A.P og så Larsen”. Han var et rart menneske og en filur med glimt i øjet. En der var værd at kende.

En fattig hjorddreng

A.P.s svigerdatter Inger Larsen, der har videreført hans forretning, fortæller, at han kom til verden i 1888 i Flejsborg ved Gatten station – oppe ved Hobro-Løgstør landevej. Hans far var landpost – uden pension. Ved siden af dyrkede han en lille ejendom på 16 tdr. Land lyng, som han begyndte at grave med spade, inden han fik et par stude. En dag faldt han om,, kun 51 år. Der var tre ukonfirmerede børn. Moderen kunne ikke klare udgifterne og ejendommen blev solgt på tvangsauktion. Sognerådet gav hende 3 kroner om ugen. Resten måtte hun tigge sammen. Fattiggassen kunne hun ikke få noget af, de sad for fast på låget. I sin fortvivlelse travede hun de 7 mil til amtsrådet i Ålborg for at klage. Her kunne man lige strække sig til 1 krone mere om dagen.’

Engang moderen var syg, blev børnene anbragt i fattighuset. Med de mange børn havde hun svært ved at finde arbejde, så sognerådet anbragte børnene rundt omkring, hvor man regnede med, at folk kunne få nytte af dem. Moderen blev pige på en gård. A.P. var 9½ år, da hjemmet blev opløst! Ved afskeden gav moderen ham 2 –ører med den besked: ”No ska` do it` klat dem hen, knejt!!” – Mønterne blev pudset og gemt hen – længe. En dag købte han et æble for den ene. – Æbler gav man ikke til tjenestebørn. Da besluttede han, at han engang selv ville have en stor have med masser af æbletræer. Så kunne han spise alle dem, han havde lyst til, og kunne også give væk til børnene på vejen. – Den anden 2-øre tabte han desværre, og sådan svandt formuen ind til ingenting.

Testrup og Mårslet

Da Anton Peter var en snes år, fik han plads på egnen og blev senere fæstet som fodermester på ”Teglværksgården” i Testrup. Det var her cyklerne kom ind i hans tilværelse. Dem reparerede han for bønderkarlene i sin fritid og tjente lidt ekstra ved det. Han var nemlig vældig snild på fingrene. A.P. løste borgerbrev i 1917, og han og hans første kone købte en grund i Mårslet. Hus skulle der på. Det blev bygget af de stedlige håndværkere, murermester Lisbjerg og tømrermester Jelsbak. Det var et solidt hus, men det blev godt nok lidt dyrt. Det kom til at koste 20.000 kroner, men hans tidligere husbond, teglværksejer Thorvald Skovgaard fra Testrup, kautionerede beredvilligt, så der kunne tages lån hjem, og man kunne så flytte ind i 1919. Den unge kone nåede lige netop at se huset færdigt, før hun døde.

For at se andre mennesker og nye forhold begyndte A.P. at køre rundt og slibe for folk nogle af ugens dage. Med sin medfødte snilde lærte han sig selv det håndværk. Det gik stadigvæk fremad med cyklerne, og i 1926 udvidede han forretningen med autoreparation. Til det holdt han en udlært mekaniker og kunne kalde stedet for: ”Autoriseret Ford - og Chevroletværksted med forhandling af ”Royal Enfield” motorcykler”, - ikke nok med at han solgte motorcyklerne, han underviste også køberne i at køre dem. Der var ikke alt det der med kørerlærer, motorsagkyndig og køreprøve. Nej, A.P. havde nogle hvide metalskilte, hvor der med sorte bogstaver stod ”skolecykel”, og så var der en hånd med et øje i skiltene. Skiltene blev hentet hos politiet, skruet på motorcyklerne, og så øvede man, til A.P. sagde god for en.

A.P. havde selv engang taget kørekort til bil. Det eksisterer endnu. Billedet på kortet viser A.P. med den lille datter, *Emma*, på skødet. Nå ja, men det var jo da et billede. Han må have været glad for at køre stærkt, for han fik engang et bødeforlæg på 10 kroner for at have fræset gennem Christiansfeld med 30 km i timen!!

”Royal Enfield” var et ret kendt mærke, der blev gjort megen reklame med. Firmaet uddelte blandt andet trøjer, hvorpå der stod ”Fileren” – Det var grunden til, at A.P.s søn *Aage* fremover aldrig hed andet end *Filer* og mekanikeren blev til ”*Filer-Christian*”.

Trumf i baghånd

På trods af landbrugskrisen i 30erne, der strammede så meget, at der knap nok var til mekanikerlønnen, og han derfor måtte opgive den del af *geschäften*, så havde han og hans nye kone dog deres udkomme. Og der blev købt jord til. Et stykke af ”Borregården”

mod syd og et stykke af Levring Christensens jord mod nord. Så kunne han endelig plante alle de æbletræer, han havde drømt om som barn. Og han delte også gavmildt ud.

Cykelsmeden fandt ud af, at bilerne jo skulle bruge benzin. Derfor fik han forhandling af "Shell" og derefter også af "Nafta", der var 1 øre billigere. Det gjorde "Shell" en forfærdelig masse vrøvl over og påpegede, at der ikke måtte findes to forskellige benziner på det samme matrikelnummer. Men der sad den kortspilglade A.P. dog med trumf i baghånd. Den tilkøbte jord havde nemlig fået særskilte matrikelnumre, og selv om de to benzinstandere stod med godt en meters afstand, stod de på hver sit matrikelnummer. Der var ikke at gøre.

Her er skærsliberen

Skærsliberen, der havde tjent ham trofast under hele krigen, blev afløst af den lille DKW med plads til elektrisk slibesten med 2800 omdrejninger i minuttet samt andet grej. Strøm lånte han hvor han kom frem. "Go`daw og Gud fri vos, her er jeg igen", var hans hilsen, hvor han kom frem til dem, han kendte. Skævede folk til ham, når han kom første gang, sagde han: "Smil lidt til mig, så er I meget kønnere!"

A.P. som skærsliber

Gulf kom til Danmark og de unge kom til

I 1957 gik A.P. over til udelukkende at forhandle "Gulf-benzin". De gamle benzinstandere havde to 5-liters beholdere, som benzinen blev pumpet op i ved hjælp af et pumpehåndtag, der førtes fra side til side. Først fyldte man det ene glas, så slog man håndtaget over, og mens benzinen løb over i køretøjets tank, fyldte man det andet glas og så fremdeles. Det var et møjsommeligt arbejde for tankpasseren. Disse standere blev nu skiftet ud med nye og moderne, der

blev rykket lidt tilbage på grunden af hensyn til trafikken.

Efterhånden som A.P. blev ældre og kræfterne tog af, blev det sønnen Aage, der overtog butikken. Ligesom faderen tilpassede han den efter tiden og kundernes krav. Aage begyndte med at smøre biler. Senere blev det også slibning af og service på alle slags plæneklippere. Det blev sådan en succes, og han fik så travlt, at han var ved at segne. Han kunne ikke have, at noget ikke blev færdigt til tiden. Hans kone Inger mente, at hun

da godt kunne hjælpe med at skille motorerne ad. – Nej, det kunne hun i alt fald ikke!” – ”Jamen, jeg kan da prøve!” Fra den dag var det hende, der skilte, rensede og samlede alle plæneklipperne. På den måde blev hun hurtig fortrolig med arbejdet i både værksted, butik og tank.

Knallerterne blev dengang allemandseje. Aage hjemtog knallertmotorer i kassevis til at sætte på folks cykler. Det var de såkaldte ”Velo_solex”. Salget af cykler og plæneklippere gik i vejret. Byens unge motorinteresserede samledes i fritiden omme i værkstedet hos Aage for at skrue, reparere eller lige låne et stykke værktøj. Her gik det lystigt til på en god måde. Aage kunne være en bestemt herre, men var samtidig en spasmager og et stort legebarn. Alle holdt af ham.

24 timers service

Bilisterne, der tankede, fik altid en udstrakt service. Der var dengang endnu ikke selvbetjening. Ruderne blev vasket, olie og luft eftersat, og et punkteret dæk fik en prop i en fart. I den gamle A.P.s tid kom ingen derfra uden at have fået en historie. Kom der en ung pige, kunne han udbryde: ”Næ-æ-h, du ligner en skærsommernatsdrøm – stik mig et smil!” Skarpe replikker, fint tourneret, manglede det ikke på. Da åbningstiden strakte sig over alle døgnets 24 timer, kunne det nemt ske, at klokken ringede for ekspedition midt om natten. Måske ville kunden bare spørge, om man ikke troede, at kæden skulle strammes. – En søndag efter middag blev A.P. kaldt til tanken. En ældre herre, der absolut kun kørte på ”Shell”, bad om benzin for 5 kroner – så kunne han lige nå hen til den nærmeste Shell-tank. Da sved kommentaren. ”Nå den herre skal nok ikke til Paris.”

På sine gamle dage flyttede ”A.P. og så Larsen” til Torrild, hvor han og Emma havde nogle gode år, mens Aage og Inger førte forretningen videre i Mårslet. Imidlertid svigtede Aages helbred, og det meste blev solgt fra med undtagelse af benzinsalg og cykeltilbehør. Det var i 1969. Allerede i 1971 døde Aage Larsen – alt for ung.

Inger og Q8

Inger fortsatte med forretningen, og byens borgere støttede hende på trods af den nedsatte åbningstid, hun så sig nødsaget til at indføre. Det havde været alt for lange dage. Hun passede tanken helt alene. Der var ingen tid til indkøb og absolut ingen ferie. Hendes børn og venner gav derfor gerne en hånd med.

I 1981 skete der en forandring. ”Gulf” blev opkøbt af Q8 og skulle i løbet af en ganske kort årrække helt afvikles, idet man derefter ikke måtte benytte Gulf-navnet mere. Den

4. september 1986 blev Q8-skiltene sat op. Der kom nye standere og et højt, bredt vingetag, der gjorde, at man kunne tanke i nogenlunde tørvejr.

I årenes løb var tankene blevet omstillet til selvbetjening, så nu var det blevet småt med personlig kontakt. Man tankede selv, kontrollerede selv dæktryk og oliestand – hvis man fumlede var Inger der straks med venlig hjælp – og man vaskede selv sine ruder. Inger stod inde i butikken, hvor hun ved teknikkens hjælp kunne aflæse, hvad kunden skulle betale ved kasseapparatet.

Det er sket, at folk har tanket og så bare er kørt fra regningen, men de allerfleste er bare kørt derfra i tanker og har skyndt sig tilbage, når de opdagede forglemmelsen. Enkelte har hun måttet ringe til, men så kom de også hastigt og med røde ører. For at kunne holde fri om aftenen samt lørdag eftermiddag og søndag og alligevel yde kunderne den fine service, fik Inger Larsen opsat en ”nattank” til selvbetjening.

Benzinpriserne

Det har været noget af et arbejde at holde øje med benzinpriserne og få dem rettet ind på standerne, der leverede benzin med forskellige oktantal. Normal benzin, blyfri og Super, alle havde forskellige priser. Ofte konkurrerede benzinselskaberne indbyrdes med tilbud. Det gav ekstra arbejde. En speciel lille, transportabel tank, der indeholdt blandingsbenzin til knallerter og pumpede 5 liter ad gangen, blev hver aften kørt om i værkstedet og låst inde. Tanken til diesel var placeret lidt tilbagetrasket så der var plads til de store lastbiler, traktorer og lignende køretøjer.

En lang årrække kunne man købe billigere benzin til erhvervsformål og skulle da have benzinkort, som blev hentet på kommunekontoret for så at blive afleveret ved tankstedet. For at komme snyderi til livs, blev den billigere benzin i mange år tilsat farve. I dag er det ikke mange steder, man kan købe ”farvet benzin”.

Benzinpriserne har svinget meget gennem årene. Højest var de i 1988, hvor 1 liter Super var helt oppe på 7,88 kroner.

Den store beslutning

I foråret 1995 fik Inger Larsen noget at tænke over. Der var mulighed for at få del i oliebranchens miljøpulje, hvis man tilmeldte sig inden den 31/12 1995. Denne pulje benytter olieselskaberne ved undersøgelse af olieforurening på tankstationerne og ved eventuel retablering af jorden på stedet med deraf følgende garanti for renhed. Hvis ikke

man søger om del i puljen, må man selv betale udgifterne. Og det kan i givet fald blive en bekostelig affære – langt over 100.000 kroner.

Hørretvej 17 - 15. november 1995

Inger besluttede at tilmelde sig. Samtidig tog hun også afgørelsen om at lukke den 76-årige gamle forretning. Hun havde nået den alder, hvor hun godt kunne gå på efterløn. Selv om hun udmærket kunne fortsætte nogle år endnu, stod den voldsomme retableringsudgift, hun senere kunne komme til at tage på sig, som noget uoverkommeligt.. – Og som Inger nu er har hun gået stille med sit forehavende. Det kom som en bombe for hele Mårslet, da der pludselig skiltedes med ”Ophørsudsalg” og lukning den 15. november 1995.

Den dag gik bestemt ikke stille af. Så mange af hendes kunder ønskede at fortælle hende, hvor afholdt hun er, at alle de hylder, der før var fulde af bil- og cykeltilbehør, nu bugnede af blomster og hilsener af alle slags. Inger takkede alle sine kunder for den overvældende opmærksomhed og for den trofasthed gennem årene, der havde gjort det muligt for hende at drive forretningen.

Dagen efter blev vingetaget, tankene og skiltene taget ned. Et billede i byen var borte. Inger kan nu velfortjent frit disponere over sin dag.